

Asger Thylstrup

Injuriesager

Bagvaskelse,
ærekrænkelser
og ytringsfrihed

THOMSON REUTERS

Injuriesager, eller med straffelovens ord sager om bagvaskelse og ærekrænkelser, føres som hovedregel som private straffesager. Det er et krævende område både for parterne og deres advokater. Advokat Asger Thylstrup giver i bogen praktiske råd om stævning og svarskrift og øvrige processkrifter i injuriesager, om påstande og anbringender og om forligsforhandlinger. Bogen gennemgår reglerne i straffeloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, og gennemgangen belyses med domme og referater af sager, som Asger Thylstrup har ført.

Forfatteren kritiserer i bogen de komplicerede danske regler om injuriesager, som har gjort det umuligt at føre en saglig debat i Danmark om ytringsfriheden. Usikkerheden om ytringsfrihedens grænser i Danmark har efter Asger Thylstrups opfattelse bidraget til den internationale krise efter Jyllands-Postens Muhammedtegninger. Reglerne svækker endvidere efter forfatterens mening retssikkerheden i injuriesager, fordi de stiller parterne dårligere end normalt i straffesager, og gør retssagsbehandlingen så kostbar, at injuriesager som regel kun er for pengestærke parter. Asger Thylstrup foreslår derfor i bogen en reform af reglerne om injuriesager i straffeloven, retsplejeloven og medieansvarsloven.

Bogen henvender sig således både til advokater som beskæftiger sig med injuriesager, til mediefolk på dagblade og elektroniske medier, til domstole og til alle andre, herunder jurister, politikere og skribenter, som interesserer sig for ytringsfriheden som en demokratisk grundrettighed.

Injuriesager

– bagvaskelse, ærekrænkelser
og ytringsfrihed

Asger Thylstrup

Injuriesager – bagvaskelse, ærekrænkelser og ytringsfrihed

1. udgave/1. oplag

© Asger Thylstrup & Thomson Reuters Professional A/S, København 2010

ISBN 978-87-619-2609-8

Omslag: Birger Gregers mDD, Frederiksberg

Sats: Peter Lyneborg, København

Tryk: P.J. Schmidt Grafisk, Vojens

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af denne bog eller dele af den er kun tilladt i overensstemmelse med ophavsretsloven.

Indholdsfortegnelse

Forord 9

Kapitel 1

Definition af ærekrænkelsen, og forholdet til ytringsfriheden 11

Kapitel 2

De særlige processuelle regler om injuriesager 19

Kapitel 3

De praktiske overvejelser inden en retssag, herunder om sagen skal forliges 21

Kapitel 4

Stævningen i en injuriesag 29

4.1 Stævningen er den private straffesags anklageskrift 29

4.2 Hvem er sagsøger i en injuriesag? 29

4.2.1 Enkeltpersoner 29

4.2.2 Afdødes ære 33

4.2.3 Flere personer 34

4.2.4 En ubestemt del af en enheds medlemmer 43

4.2.5 En ubestemt flerhed af personer 45

4.2.6 En religions tilhængere. Sagen om Muhammedtegningerne 48

Kapitel 5

Sagsøgte 89

5.1 Sagsøgte skal være 15 år og tilregnelig 89

5.2 Sagsøgte skal være underkastet dansk straffemyndighed 89

5.2.1 De generelle principper i straffelovens §§ 6-12 89

5.2.2 Krænkelsen sker fra en computer i Danmark til dansk modtager 93

5.2.3 Dansk modtager af e-mail 93

5.2.4 Krænkelse af udlænding sket fra computer i Danmark 97

5.2.5 Krænkelse fra en computer i udlandet 108

- 5.2.5.1 Ærekrænkelser eller bagvaskelse sendt til bestemte modtagere i Danmark 108
- 5.2.5.2 Ærekrænkelser eller bagvaskelse overfor ubestemt kreds af modtagere i Danmark 108
- 5.2.6 Formidleransvar 110
- 5.2.7 Nedlæggelse af fogedforbud overfor tele- eller internetudbyderen mod udbredelse af bagvaskelse eller ærekænkelser 112
- 5.3 Krænkelser sket gennem et massemedie 114
 - 5.3.1 Medier under medieansvarsloven 114
 - 5.3.2 Den ansvarlige for indholdet i et skrift 115
 - 5.3.2.1 Forfatteren til en navngiven artikel 115
 - 5.3.2.2 Redaktøransvaret 116
 - 5.3.2.3 Udgiverens ansvar 116
 - 5.3.2.4 Regler for radio- og tv-udsendelser 117
 - 5.3.2.5 Annoncørers ansvar 119
 - 5.3.3 Rigsadvokaten bestemmer om der skal rejses tiltale mod massemedier 119
 - 5.3.4 Overvejelser inden sagsanlæg mod et medie 119

Kapitel 6

Sagsøgerens påstand 121

- 6.1 Generelle krav 121
- 6.2 Strafpåstanden 123
 - 6.2.1 Straffelovens § 268: Bagvaskelse 123
 - 6.2.2 Straffelovens § 270: Den utilbørligt fornærmende sigtelse 127
 - 6.2.3 Straffelovens § 271: Den gamle straffesag 134
 - 6.2.4 Straffelovens § 274: Den afdøde krænkede 139
 - 6.2.5 Straffelovens § 267: Ærekrænkelser 140
 - 6.2.5.1 Ringeagtsytringer 140
 - 6.2.5.2 Den vanskelige overgang mellem ringeagtsytringer og sigtelser 143
 - 6.2.5.3 Sigtelser 144
 - 6.2.6 Straffelovens § 273, stk. 1: Mortifikation 145
 - 6.2.7 Straffelovens § 273, stk. 2: Offentliggørelse af dommen 147
 - 6.2.8 Godtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26 148

Kapitel 7

Sagsøgtes svarskrift 151

- 7.1 Almindelige krav til svarskriftet 151
- 7.2 Straffelovens § 269 151
 - 7.2.1 Straffelovens § 269, stk. 1, 1. led: Sandhedsbeviset 151
 - 7.2.2 Straffelovens § 269, stk. 1, 2. led: Åbenbar almeninteresse 152
 - 7.2.3 Straffelovens § 269, stk. 2: Tro på at sigtelsen var sand 159
- 7.3 Straffelovens § 272: Sagsøgers utilbørlige adfærd 161

Kapitel 8

Ytringsfriheden efter menneskerettighedsloven og EMRK 163

- 8.1 Er EMRK et anbringende? 163
- 8.2 EMRK's betydning for sagsøgeren 164
- 8.3 EMRK's betydning for den sagsøgte 172

Kapitel 9

Pressenævn og genmæle 179

Kapitel 10

Konklusion og retspolitiske overvejelser 187

- Litteratur 191
- Lovregister 193
- Domsregister 195
- Stikordsregister 197

Forord

Forlaget Thomson Reuters har opfordret mig til at skrive hvad forlaget har kaldt en praktikers vejledning om injuriesager. Denne opfordring har jeg modtaget med glæde, for det er altid morsomt at dele mange års erfaringer med andre. Lige så vigtigt for mig er det dog at injuriesager ofte er principielle også i et større perspektiv fordi enhver injuriesag grænser op til den vigtige grundlovssikrede ret for enhver til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker. Det gør reglerne om injuriesager interessante også for andre end dommere og advokater.

Bogens systematik er tilrettelagt ud fra de krav som loven stiller til stævning, svarskrift og andre processkrifter i en injuriesag. Retsreglerne i straffeloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention illustreres med domme fra den righoldige retspraksis på området. Flere domme er citeret indgående fordi de viser at en injuriesags oprindelige problem ofte fremmedgøres for parterne, og at injuriesagens endelige afgørelse for det meste er uforudsigelig hvilket ikke mindst fremgår af de talrige dissenser i den enkelte instans, og af de forskellige udfald fra instans til instans.

Uforudsigeligheden har givet mig anledning til i bogen at kritisere de gældende regler¹, og til at fremsætte forslag til reformer. Den store usikkerhed om ytringsfrihedens grænser medfører at hverken politikere, borgere, dommere eller retsvidenskaben² ud fra retsregler og praksis kan fastlægge og definere hvor grænserne går. Dette er ikke blot en belastning for de borgere som involveres i en injuriesag, men også for hele det danske samfund. Dette blev på slående måde demonstreret i sagen om Muhammedtegningerne der kostede det danske erhvervsliv store summer og førte alle danskere, uanset deres etniske herkomst og religiøse og kulturelle baggrund, ud i en bogstavelig ideologisk og politisk ørkenvandring i en forgæves eftersøgning af hvor den tydelige grænse skal trækkes når vi taler om ytringsfrihed. Usikkerheden udviskede politikernes og andre debattørers fornem-

1. Se nærmere Asger Thylstrup: "Om årsagerne til at danske medier ikke er "public watchdogs" men snarere uansvarlige dræberhunde" i hyldestskriftet til Isi Foighel "Denne verden fortjener at blive forandret", Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2007 s. 375 f.
2. Louise Vadheim Mortensen: Ytringsfrihedens usikre grænser, Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2003, mener s. 351 med rette at der "ikke kan hentes megen konkret vejledning om den danske ytringsfrihed i det lovgivningsmæssige grundlag på området." Se også Schaumburg-Müller i U 2002B.120.

melse for indholdet ikke alene af ytringsfriheden, men også af andre vigtige rettigheder som f.eks. religionsfriheden. Dette førte til en afsporing af debatten som kom til at skade Danmarks anseelse i udlandet og give enkelte politikere og debattører ammunition til en hidtil uhørt og grov kynisme og populisme der har gjort os ellers globalt vellidte danskere til hadeobjekter i den muslimske verden, og vores smukke flag til en rød klud som ofte har måttet flamme i fanatismens navn.

At skrive en bog kalder på andre færdigheder end arbejdet som advokat. Derfor takker jeg advokat, dr.jur. Eigil Lego Andersen for som forlagets konsulent at have vejledt mig i tilrettelæggelsen af bogen, Forlaget Thomson Reuters redaktør Hanne Lise Møller for at være forstående og hjælpsom, min hustru cand.scient.bibl. Karen Lise Thylstrup for uvurderlig hjælp, og min datter cand.mag. Nanna Thylstrup for værdifulde råd. Ansvar for bogen, og dermed ansvaret for bogens fejl og mangler, påhviler alene mig som forfatter. Det gælder også ansvaret for kommasætningen som følger de nye kommaregler i Retskrivningsordbogens 3. udgave, det vil sige at der som hovedregel ikke er sat komma foran relativsætninger.

København, den 3. december 2009

Asger Thylstrup

Kapitel 1

Definition af ærekrænkelsen, og forholdet til ytringsfriheden

Ordet injuria er latin og betyder uret, forurettelse, uretfærdighed, voldsgering³. På dansk betyder ordet injurie en falsk, ærekrænkende beskyldning⁴. Straffeloven bruger ikke ordet injurie, men anvender betegnelsen ærekrænkelse. Æren er således ikke kun det fagreste træ i skoven som ordsproget siger. Æren er også beskyttet af straffeloven.

Betydningen af ordet ære defineres i denne forbindelse i Ordbog over det Danske Sprog⁵ som "det til en bestemt person (gruppe af personer) knyttede gode omdømme som personlighed, menneske, samfundsborger (beroende på hans (hæderlige, smukke) livsførelse, forhold til andre mennesker og personlige egenskaber som hæderlighed, redelighed) og (eller) vedkommendes egen følelse af sit værd (som menneske, samfundsborger), og hvad der sømmer sig for ham (også undertiden for hans stand, position og lignende)." Definitionen svarer til det retlige æresbegreb både før og efter 1930 da vi fik vores nugældende straffelov. Da lovens kapitel 27, hvor reglerne om ærekrænkelser står, opretholder den ældre retstilstand, har ældre litteratur og domme stadig en vis betydning.

Det er i Danmark både efter gammel og nutidig ret strafbart at krænke andres ære med mindre særlige omstændigheder gør krænkelsen berettiget. Dette blev fyndigt udtrykt i Christian den Femtes Danske Lov fra 1683 i 6. Bog, kapitel XXI:

"Artikel 1: Siger mand anden noget til i Kroehuus, Møllehuus, Smedehuus, eller andenstæds i slig Forsamling, da maa den, der sigtet er, stævne den anden, til Tinge for slig Snak og Paasagn. Vil den da det ikke bestaa, og ej er bevisligt, eller siger sig at vide ingen Skiel dertil, andet end hand haver hørt løst Folk saa sige, da skal Fogden finde ham sagisløs Hiem igien.

3. Latinsk-dansk Ordbog til Skolebrug ved I. Th. Jensen, Gyldendals forlag, København 1881-1884.
4. Den Danske Ordbog, Det Danske Sprog og Litteraturselskab Gyldendal 2004 bind 3, I-L s. 82.
5. Ordbog over Det Danske Sprog, Det Danske Sprog og Litteraturselskab Gyldendal 1954 bind 27 sp. 1306 ff.